

वर्णसंकर बीउ उत्पादन तथा प्रमाणीकरण मापदण्ड, २०७७

प्रमाणीकरण मिति २०७७।०९।०३

नेपालको हावापानीमा सुहाउँदो तथा बढी उत्पादन दिने वर्णसंकर जातहरू र तिनीहरूका पैत्रिक लाइनहरूको विकास, संवर्द्धन र प्रमाणीकरण गर्नको लागि सरकारी र निजी क्षेत्रसमेतको संलग्नता सुनिश्चित गराई उच्च गुणस्तरको वर्णसंकर बीउ उत्पादन, प्रशोधन, संकलन तथा कृषकलाई सर्वसुलभ रूपले उपलब्ध गराउन वाञ्छनीय भएकोले बीउ विजन ऐन, २०४५ को दफा ५ को उपदफा ५.७ र दफा ८ को उपदफा ८.१.२ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी राष्ट्रिय बीउ विजन समितिले यो मापदण्ड जारी गरेको छ।

परिच्छेद १

प्रारम्भिक

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ:

(१) यो मापदण्डको नाम “वर्णसंकर बीउ उत्पादन तथा प्रमाणीकरण मापदण्ड, २०७७” रहेको छ।

(२) यो मापदण्ड स्वीकृत भएको मिति देखि लागु हुनेछ।

२. परिभाषा:

विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस मापदण्ड अनुसार,

(क) ऐन भन्नाले बीउ विजन ऐन, २०४५ लाई सम्झनु पर्छ।

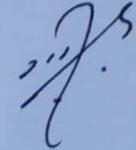
(ख) “ए लाइन” भन्नाले द्रव्यकोप भाले नपुंसक भएको पोथी लाइन भन्ने सम्झनु पर्छ, वर्णसंकर बीउ उत्पादन गर्न यसको प्रयोग गरिनेछ।

(ग) “वि लाइन” भन्नाले ए लाइनको भगिनी (सिस्टर) लाइन भन्ने बुझिन्छ। यो लाइन ए लाइनको संरक्षण गर्नको लागि प्रयोग गरिन्छ। वि लाइन आफैमा सेचित हुनसक्ने स्वभावको हुनाले यसलाई स्वयम् सेचित प्रजगन विधिद्वारा उत्पादन गरिनेछ।

(घ) “बोर्डर रो” भन्नाले हाईब्रिड बीउ उत्पादनमा अनावश्यक बाहिरी परसेचनको जोखिमलाई न्यूनिकरण गर्नका लागि वरिपरि चारैतिर लगाइएको भाले पैत्रिक लाइनको न्यूनतम तीन हारहरूलाई बुझिन्छ। बाहिरी घेरामा लगाइएको हार भित्री हारहरूभन्दा बाक्लो रोप्नु पर्छ।

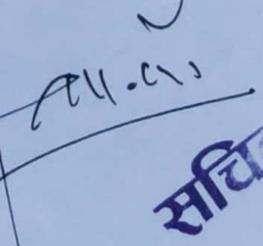
(ङ) “संकेत पत्र” भन्नाले विशेष तरिकाले अनुसूची -७ अनुसार डिजाइन गरिएको संकेतपत्र भन्ने बुझ्नु पर्छ।

(च) “द्रव्यकोप भाले नपुंसक जात” भन्नाले द्रव्यकोपबाट भाले अंग नपुंसक बनाई विकास गरिएको माउ जात, जसलाई पोथी माउ बोटको रूपमा प्रयोग गर्नु पर्छ।

१

नेपाल सरकार
कृषि तथा पशुपन्दी विकास मन्त्रालय
सिंहदरवार, काठमाडौं

सचिव

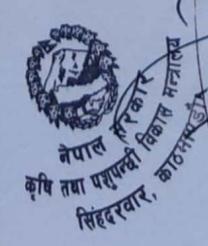
- (छ) "धान चमरा हटाउने" भन्नाले मकैमा परागकण निस्कनु अघि धान चमरा (भाले अंग) हटाउने कार्य बुझ्नु पर्छ।
- (ज) "डबल क्रस" भन्नाले दुई वटा सिङ्गल क्रसलाई नियन्त्रित रूपमा समागम गराई निस्केको पुस्तालाई बुझ्नु पर्छ।
- (ञ) "बाली निरीक्षण" भन्नाले कुनै प्रमाणिकरण निकाय वा व्यक्तिले आधिकारिक रूपमा बीउको गुणस्तर नियन्त्रण गर्ने उद्देश्यका साथ गरिएको खडा बाली निरीक्षण भन्ने बुझ्नु पर्छ।
- (ट) "वर्णसंकर बीउ" भन्नाले दुई पैत्रिक लाइनबाट तयार पारिएको पहिलो पुस्ताको बीउलाई भन्ने बुझ्नु पर्छ। वर्णसंकर बीउ उत्पादन बाहेक अन्य प्रयोजनका लागि खेती गरिने बाली हो। यो सिंगल क्रस, थ्रि वे क्रस, डबल क्रस, वा टप क्रस हुनसक्छ।
- (ठ) "बीउ प्रमाणीकरण निकाय" भन्नाले बीउ विजन ऐन, २०४५ दफा ८ र बीउ विजन नियमावली, २०६९ नियम १५ अनुसार तोकिएको बीउ विजन गुणस्तर नियन्त्रण केन्द्र र अन्य सरकारी निकाय भन्ने बुझ्नु पर्दछ।
- (ड) "पैत्रिक लाइन" भन्नाले वर्णसंकर जात विकास गर्न छनौट विधिद्वारा तयार पारिएको इनब्रीड वा प्रजनन स्तरको बीउ भन्ने बुझ्नु पर्छ।
- (ढ) "सिङ्गल क्रस" भन्नाले दुई इनब्रीडहरूबाट समागम गराई विकास गरिएको पहिलो पुस्तालाई बुझ्नु पर्छ।
- (ण) "थ्रि वे क्रस" भन्नाले सिङ्गल क्रसलाई कुनै एक इनब्रीडसँग समागम गराई विकास गरिएको पहिलो पुस्तालाई बुझ्नु पर्छ।
- (त) "टप क्रस" भन्नाले सिङ्गल क्रसलाई कुनै एक खुला सेचित जातसँग समागम गराई विकास गरिएको पहिलो पुस्तालाई बुझ्नु पर्छ।
- (थ) "आर लाइन" भन्नाले भाले नपुसंक लाइनमा प्रजनन क्षमता पुनरस्थापित गराउने र वर्णसंकर बीउ उत्पादनमा परागकण दिन भालेको रूपमा प्रयोग भएको लाइनलाई बुझ्नु पर्छ।
- (द) "केन्द्र" भन्नाले बीउ विजन गुणस्तर नियन्त्रण केन्द्रलाई बुझ्नु पर्छ।
- (ध) "समिति" भन्नाले राष्ट्रिय बीउ विजन समितिलाई बुझ्नु पर्छ।

[Handwritten signature]

[Handwritten signature]

[Handwritten signature]

२

[Handwritten signature]

सचिव

परिच्छेद २

वर्णसंकर बीउको जातीय विकास तथा प्रवर्द्धन

३. वर्णसंकर बीउ सम्बन्धी व्यवस्था: नियमावलीको नियम ११ मा व्यवस्था भए बमोजिम विकास गरिएका वर्णसंकर जातहरू नियमानुसार सूचिकृत गरिनुपर्नेछ ।
४. वर्णसंकर जातको पैत्रिक लाईन सम्बर्द्धन र प्रजनन बीउ उत्पादन: नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद् र समितिबाट अनुमति प्राप्त अन्य निकायहरूलाई वर्णसंकर जातका पैत्रिक लाईनहरूको विकास गर्ने, सम्बर्द्धन गर्ने र तिनको बीउ उत्पादन गर्ने अधिकार रहनेछ ।
५. जात सम्बन्धी विवरण: विकास गरिएका वर्णसंकर जात तथा तिनका पैत्रिक लाईनहरूको विवरण बीउ विजन नियमावली, २०६९ को अनुसूची-२ अनुसार राख्नु पर्नेछ । सोको एक प्रति विवरण समितिमा उपलब्ध गराउनुपर्नेछ ।
६. बीउ विजन वासलातको तयारी: समितिले पैत्रिक लाईन तथा वर्णसंकर बीउको वासलातको तयारी देहाय बमोजिम गर्नेछ ।
 - ६.१ वर्णसंकर र तिनको पैत्रिक लाईन उत्पादनको लागि अनुमति लिएका व्यक्ति तथा निकायहरूले उत्पादन गरेको तथा गर्न चाहेको बाली, जात, स्तर र परिमाण खुलाई अनुसूची १ अनुसारको ढाँचामा समिति समक्ष बीउको माग गर्नुपर्नेछ ।
 - ६.२ समितिले बीउ विजनको माग तथा आपूर्ति अवस्थाको विश्लेषण गरी पैत्रिक लाईन तथा वर्णसंकर बीउ विजन उपलब्ध गराउन सक्नेछ ।
 - ६.३ बीउ विजन माग गर्ने निकाय र आपूर्तिकर्ता बीच प्रचलित बीउ विजन ऐन, नियमावली तथा निर्देशिकाहरूको अधिनमा रहि अनुसूची-२ बमोजिम करारनामा गरिनेछ । करारका अन्य शर्तनामाहरू आपसी समझदारीमा तय गरिनेछन् ।
 - ६.४ बीउ विजन उत्पादकले उत्पादन तथा कारोबार गरेको बीउ विजनको परिमाण अनुसूची ३-५ अनुसारको ढाँचामा राख्नुपर्नेछ । सोको जानकारी समितिलाई उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।
७. वर्णसंकर बीउ विजनको उत्पादनका लागि अनुमति लिनुपर्ने:
 - ७.१ कुनै व्यक्ति वा निकायले पैत्रिक लाईन उत्पादनको लागि निजी क्षेत्रमा बीउ विजन उत्पादन तथा व्यवस्थापन निर्देशिका, २०७३ को अनुसूची-२ र वर्णसंकर बीउ उत्पादन अनुमति-पत्रको लागि सोही निर्देशिकाको अनुसूची-६ बमोजिम आवेदन दिन सक्नेछन् ।
 - ७.२ दफा ७.१ अनुसार अनुमति प्राप्त गर्नको लागि निजी क्षेत्रमा बीउ विजन उत्पादन तथा व्यवस्थापन निर्देशिका २०७३ को नियम ६(६.१) (६.२) र अनुसूची-१ बमोजिमको प्रकृया पुर्वाधार र जनशक्तिको व्यवस्थापन गर्नु पर्नेछ ।

३

सचिव

७.३ केन्द्रले निवेदन उपर जाँचबुझ गरी आवश्यक ठानेमा निजी क्षेत्रमा बीउ विजन उत्पादन तथा व्यवस्थापन निर्देशिका २०७३ बमोजिमको ढाँचामा अनुमतिपत्र प्रदान गर्नेछ ।

८. स्वामित्वको अधिकार: कुनै व्यक्ति वा निकायले विकास गरेका वर्णसंकर जातहरूका पैत्रिक लाईनहरूको स्वामित्वको अधिकार लिन चाहेमा बीउ विजन नियमावली, २०६९ को नियम १४.१ अनुसार प्राप्त गर्न सक्नेछन् ।

९. पैत्रिक लाईनहरूको गोपनियता तथा सुरक्षा सम्बन्धी व्यवस्था:

९.१ वर्णसंकर जातका पैत्रिक लाईनहरूको गोपनियता कायम गर्ने जिम्मेवारी जात विकास गर्ने निकायको हुनेछ ।

९.२ बीउ उत्पादकले जात विकास गर्ने निकायको विशेष अनुमतिबिना पैत्रिक लाईनहरूको बीउ कुनै पनि व्यक्ति, निकाय तथा संस्थालाई निकासी, हस्तान्तरण वा साटासाट र बिक्री वितरण एवम् कुनै पनि किसिमको सूचना, जानकारी वा प्रतिवेदन सावर्जनिक गर्न पाईने छैन ।

९.३ यदि कुनै बीउ उत्पादकले प्रचलित ऐन नियमका प्रावधानहरू विपरीतको कार्य गरेमा ऐन र नियमानुसारको कारवाही हुनेछ ।

परिच्छेद ३

बीउका स्तरहरू

१०. बीउ प्रमाणीकरण पद्धति:

वर्णसंकर बीउ उत्पादन तथा प्रमाणीकरण पद्धतिमा बीउ विजनका देहाय बमोजिम तीन वटा स्तर हुनेछन् ।

१०.१ पैत्रिक लाईन- प्रजनन् बीउ

१०.२ पैत्रिक लाईन- मूल बीउ

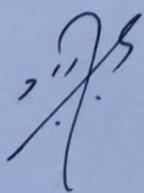
१०.३ वर्णसंकर (F₁) बीउ

१०.१ पैत्रिक लाईन- प्रजनन् बीउ

(क) पैत्रिक लाईनहरूको बीउ उत्पादन जात विकासमा संलग्न निकाय वा संस्थाका बाली प्रजनकको प्रत्यक्ष रेखदेखमा गरिनेछ ।

(ख) बीउ उत्पादन र प्रशोधन भैसकेपछि बीउ उत्पादनमा संलग्न प्रजनक, सम्बन्धित बाली अनुसन्धान कार्यक्रम वा जात विकास गर्ने निकायको प्रमुख वा निजले खटाएको प्रतिनिधि र बीउ प्रमाणीकरण निकायका प्रतिनिधि सम्मिलित समूहले बीउ विजन प्रमाणीकरण निर्देशिका २०७४ को दफा ५ उपदफा (२) क. (आ) सँग सम्बन्धित अनुसूची-१ अनुसार उल्लेखित फारममा संयुक्त रूपमा प्रमाणित गर्नुपर्नेछ ।

(ग) प्रमाणित गरिएको बीउ राखिएको भाँडोमा बीउ उत्पादनमा संलग्न प्रजनकको हस्ताक्षर सहितको अनुसूची-७ बमोजिमको काठ (खैरो) रङ्गको ट्याग लगाउनुपर्नेछ ।

४

नेपाल सरकार
कृषि तथा पशुपन्दी विकास मन्त्रालय
काठमाडौं

सचिव

(घ) प्रमाणीकरण पद्धति र यथार्थ संकेतपत्र पद्धति दुबैमा यो स्तरको बीउलाई पछिल्ला पुस्ताहरूको स्रोत बीउ मानिन्छ । यसलाई पैत्रिक लाईन- मूल बीउ वा पैत्रिक लाईन- स्रोत बीउ र वर्णसंकर (F_1) बीउको स्रोतको रूपमा प्रयोग गरिनेछ ।

१०.२ पैत्रिक लाईन- मूल बीउ

(क) बीउ विशेषज्ञको प्रत्यक्ष रेखदेखमा माउ पुस्ताको गुणस्तर कायम राखी बीउ वृद्धि गर्न पैत्रिक लाईन- प्रजनन् बीउबाट उत्पादन गरिएको बीउलाई पैत्रिक लाईन- मूल बीउ भनिनेछ । (तालिका १)

(ख) मूल बीउलाई बीउ प्रमाणीकरण निकायमा कार्यरत प्राविधिक अधिकृतबाट प्रमाणीकरण गराई त्यस्तो बीउ राखिएको भाँडोमा प्रमाणीकरण गर्ने अधिकृतको हस्ताक्षर सहितको अनुसूची -७ बमोजिमको सेतो रङ्गको ट्याग लगाउनुपर्दछ ।

(ग) पैत्रिक लाईन- मूल बीउलाई वर्णसंकर (F_1) बीउको स्रोत बीउको रूपमा प्रयोग गरिनेछ ।

१०.३ वर्णसंकर (F_1) बीउ

(क) पैत्रिक लाईन- प्रजनन् बीउ वा पैत्रिक लाईन- मूल बीउ प्रयोग गरी बीउ विशेषज्ञको प्रत्यक्ष रेखदेखमा यस निर्देशिकामा तोकिएको गुणस्तर कायम राखी उत्पादन गरिएको बीउलाई वर्णसंकर (F_1) बीउ भनिनेछ ।

(ख) वर्णसंकर (F_1) बीउलाई बीउ प्रमाणीकरण निकायमा कार्यरत प्राविधिक अधिकृतबाट प्रमाणीकरण गराई त्यस्तो बीउ राखिएको भाँडोमा आवश्यक विवरण सहित प्रमाणीकरण गर्ने अधिकृतको हस्ताक्षर सहितको अनुसूची-७ बमोजिमको नेपाली हाइब्रिड बीउ भनी स्पष्ट उल्लेख गरिएको पहेंलो रङ्गको ट्याग देखिने गरी लगाउनुपर्नेछ ।

११. यथार्थ संकेतपत्र पद्धति:

संकेतपत्र पद्धतिमा बीउ विजनका तीन वटा स्तरहरू देहाय बमोजिम हुनेछन् ।

११.१ पैत्रिक लाईन- प्रजनन् बीउ

११.२ पैत्रिक लाईन- स्रोत बीउ

११.३ वर्णसंकर (F_1) बीउ

११.१ पैत्रिक लाईन- प्रजनन् बीउ

यस मापदण्डको परिच्छेद ३ को (१०.१) मा उल्लेख भए अनुसार हुनेछ ।

११.२ पैत्रिक लाईन- स्रोत बीउ

(क) सरकारी निकायको प्रत्यक्ष संलग्नता अनिवार्य नहुनेगरी निजी स्तरमा पैत्रिक लाईन- प्रजनन् बीउबाट उत्पादन गरिएको बीउलाई पैत्रिक लाईन- स्रोत बीउ भनिनेछ ।

बीउको भाँडोमा "स्रोत बीउ" लेखिएको सेतो रङ्गको ट्याग राख्नुपर्ने बाहेक अन्य बेहोराहरू यस मापदण्डको परिच्छेद ३ को (१०.२) मा उल्लेख भए अनुसार हुनेछन् ।

११.३ वर्णसंकर (F_1) बीउ

(क) सरकारी निकायको प्रत्यक्ष संलग्नता अनिवार्य नहुनेगरी निजी स्तरमा पैत्रिक लाईन- मूल बीउ वा पैत्रिक लाईन- स्रोत बीउ को प्रयोग गरी उत्पादन गरिएको बीउलाई वर्णसंकर (F_1) बीउ भनिनेछ ।

५

सचिव

सिंहदरवार,

(ख) बीउको भाँडोमा नेपाली हाइब्रिड बीउ भनी स्पष्ट उल्लेख गरिएको पहेंलो रङ्गको ट्याग राख्नुपर्ने छ।

तालिका १: नेपालमा मकैवालीका पैत्रिक लाईन र वर्णसंकर (F₁) बीउका स्तरहरू

बीउका स्तरहरू	सिंगल क्रस	भि वे क्रस	डबल क्रस	टप क्रस
पैत्रिक लाईन- प्रजनन् बीउ	A, B	A, B, C	A, B, C, D	A, B, जात
पैत्रिक लाईन- मूल /स्रोत बीउ	A, B	(A*B), C	(A*B), (C*D)	A, B, जात
वर्णसंकर (F ₁) बीउ	A*B	(A*B)*C	(A*B)*(C*D)	A*जात, (A*B)*जात

तालिका २: नेपालमा धानवालीका पैत्रिक लाईन र वर्णसंकर (F₁) बीउका स्तरहरू

बीउका स्तरहरू	वर्णसंकर बीउको तीन लाईन विधि
पैत्रिक लाईन- प्रजनन् बीउ	A, B, R
पैत्रिक लाईन- मूल /स्रोत बीउ	A, B, R
वर्णसंकर (F ₁) बीउ	A*R

परिच्छेद ४

पैत्रिक लाईनहरू र वर्णसंकर बीउ उत्पादनको लागि बीउ प्रमाणीकरण प्रक्रिया

पैत्रिक लाईन तथा वर्णसंकर बीउको गुणस्तर सुनिश्चित गर्नका लागि यस मापदण्डमा उल्लेख भएबमोजिमका प्रमाणीकरणका प्रक्रियाहरू अनिवार्य अवलम्बन गर्नुपर्ने छ।

१२. आवेदन प्राप्ति र छानबिन

१२.१ बीउ उत्पादन गर्न ईच्छुक व्यक्ति वा निकायले बीउ विजन प्रमाणीकरण निर्देशिका, २०७४ को नियम ७(१) संग सम्बन्धित अनुसूचि-४ बमोजिमको पूर्व-जानकारी फारम भरी सम्बन्धित बीउ प्रमाणीकरण निकायमा निवेदन सहित पेश गर्नुपर्ने छ।

१२.२ माथि १२.१ अनुसार प्राप्त निवेदनउपर बीउ प्रमाणीकरण निकायले मूल्यांकन तथा छानबिन गरेर सो आवेदन स्वीकृत वा अस्वीकृत गरी सोको जानकारी सम्बन्धित आवेदकलाई सूचित गर्नुपर्ने छ।

१२.३ स्वीकृती प्राप्त बीउ उत्पादकले बीउ विजन प्रमाणीकरण निर्देशिका, २०७४ (परिच्छेद ४) बमोजिम बीउ प्रमाणीकरणका सम्पूर्ण प्रक्रियाहरू अवलम्बन गर्नु पर्दछ।

१२.४ बीउ विजन प्रमाणीकरण गर्ने निकायले प्रमाणीकरणसंग सम्बन्धित सम्पूर्ण कागजातहरू कम्तिमा दुई वर्ष तथा बीउको नमूनाको हकमा खाद्यान्न बालीमा ६ महिना र तरकारी बालीमा १ वर्षसम्म सुरक्षितसाथ राख्नुपर्नेछ।

[Handwritten signatures]

६

नेपाल सरकार
कृषि तथा पर्यटकी विकास मन्त्रालय
सिंहदरवार, काठमाडौं

[Handwritten signature]
सचिव

१३. प्रमाणीकरणको लागि न्यूनतम बालीले ओगटेको क्षेत्रफल:

बीउ प्रमाणीकरणको लागि न्यूनतम आवश्यक क्षेत्रफल तपसिलको तालिका अनुसार हुनेछ तर यसको लागि माथिल्लो सीमा भने तोकिएको छैन ।

तालिका: वर्णसंकर बीउ उत्पादनको लागि न्यूनतम क्षेत्रफल

बाली	न्यूनतम क्षेत्रफल	
	तराई	पहाड
अन्न बाली	१ हेक्टर (१.५ विघा)	०.५ हेक्टर (१० रोपनी)
तरकारी बाली	०.२ हेक्टर (६ कठ्ठा)	०.१ हेक्टर (२ रोपनी)

१३.१ पैत्रिक लाईनहरु र वर्णसंकर बीउ उत्पादनको लागि बीउ उत्पादकसँग आफ्नै वा भाडाको जमीन हुनुपर्दछ ।

१३.२ पैत्रिक लाईन - प्रजनन् बीउ र पैत्रिक लाईन - मूल/स्रोत बीउ उत्पादनको लागि माथि तालिकामा उल्लेखित न्यूनतम क्षेत्रफलको सीमा लागू हुने छैन ।

१४. बीउ बाली खेत निरीक्षण

१४.१ बीउ बाली निरीक्षण प्रक्रिया र मापदण्ड अवलम्बन गरी बीउ प्रमाणीकरण निकायले बीउ बिजन प्रमाणीकरण निर्देशिका, २०७४ बमोजिम निरीक्षण गर्नुपर्नेछ ।

१४.२ अन्तिम खेत निरीक्षण गर्नुभन्दा अगाडिका निरीक्षणहरुमा बीउ बालीको सामान्य अवस्थाको जानकारी जस्तै: लगाईएको बाली, जात, बीउको स्रोत र स्तर, अघिल्लो बालीको इतिहास, बाली वृद्धिको अवस्था, पृथकता दूरी, सिंचाई, मलखादको प्रयोग, कीराको प्रकोप, रोगको संक्रमण, बेजातहरु आदि र अन्य विवरणहरु यस मापदण्डको अनुसूची -८ अनुसार लिनुपर्दछ ।

१४.३ अन्तिम निरीक्षणका क्रममा बेजातका बोटहरु, जातीय सम्मिश्रण, निषेधित झारपात, रोग तथा हानिकारक कीराहरुको विवरण संकलन गरी यस निर्देशिकामा तोकिएको मापदण्ड भित्र भएमा बाली कटानी तथा प्रशोधनका लागि सिफारिस गर्नु पर्नेछ ।

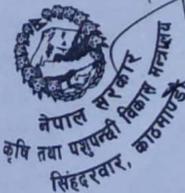
१४.४ अन्तिम निरीक्षणमा धान, गोलभेडा र काँक्रो बालीको लागि अनुसूची -९, र मकै बालीको लागि अनुसूची -१० अनुसारको जानकारी लिनु पर्नेछ ।

१४.५ बीउ बाली खेत निरीक्षण प्रतिवेदन फारामको एक-एक प्रति बीउ उत्पादक, बीउ प्रमाणीकरण निकायलाई दिई एक प्रति निरीक्षक आफैले राख्नुपर्नेछ ।

[Handwritten signature]

[Handwritten signature]

[Handwritten signature]

[Handwritten signature]

सचिव

१४.६ बीउ उत्पादकले यसै मापदण्डको अनुसूची-६ बमोजिमको अवस्थाहरूमा बाली प्रजनकको सेवा लिनु पर्नेछ र बाली प्रजनकले दिएका सुझावहरूको अभिलेख अनिवार्य रूपमा राख्नुपर्दछ।

१५. बीउ बाली कटानी, चुटानी र ढुवानी

बीउ बाली कटानी, चुटानी र ढुवानी बीउ विजन प्रमाणीकरण निर्देशिका, २०७४ अनुसार हुनेछ।

१६. बीउ प्रशोधन र प्याकिडको लागि समय तालिका

बीउ प्रशोधन र प्याकिडको लागि समय तालिका बीउ विजन प्रमाणीकरण निर्देशिका, २०७४ अनुसार हुनेछ।

१७. बीउ लटको लागि तयारी

बीउ लट निर्माण गर्दा बीउ विजनको नमूना सङ्कलन कार्यविधि, २०७३ अनुसार हुनेछ।

१८. बीउ नमूना सङ्कलन र परीक्षण

बीउको नमूना संकलन गर्दा बीउ विजनको नमूना सङ्कलन कार्यविधि, २०७३ बीउ परीक्षणको लागि बीउ विजन परीक्षण कार्यविधि, २०७४ अनुसार हुनेछ।

१९. बीउ उपचार

१९.१ प्रमाणीकरण गरिने जुनसुकै बालीको बीउलाई सिफारिस गरिएका रसायनले उपचार गर्नुपर्नेछ र सोको जानकारी बीउको भाँडोमा स्पष्ट देखिने गरी राख्नु पर्नेछ।

१९.२ माथि उल्लेखित बीउ राख्ने भाँडोमा सावधानी सूचना "मानव र पशुपन्छी उपभोगको लागि प्रयोग नगर्नुहोस्" भनी लेखिनुपर्ने र खतराको संकेत चिन्ह समेत समावेश गर्नुपर्नेछ।

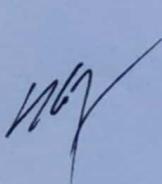
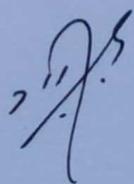
२०. थैलाबन्दी, ट्यागिड र सिलबन्दी गर्ने

थैलाबन्दी, ट्यागिड र सिलबन्दी गर्ने कार्य बीउ विजन प्रमाणीकरण निर्देशिका, २०७४ अनुसार हुनुपर्नेछ।

२१. जातीय शुद्धताको विश्लेषण

जातीय शुद्धताको विश्लेषण गर्ने कार्य बीउ विजन प्रमाणीकरण निर्देशिका, २०७४ मा व्यवस्था भएअनुसार हुनेछ।

२२. प्रमाणीकरणबाट बीउ अस्वीकृत गर्न सकिने

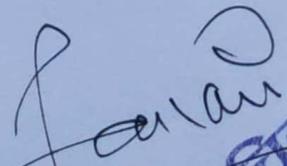

५

नेपाल सरकार
कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालय
सिंहदरवार, काठमाडौं

सचिव

प्रमाणीकरणबाट बीउ अस्वीकृत गर्न सकिने व्यवस्था बीउ बिजन प्रमाणीकरण निर्देशिका, २०७४ अनुसार हुनेछ ।

२३. यथार्थ संकेतपत्र पद्धतिमा उत्पादित बीउको गुणस्तर

यथार्थ संकेतपत्र पद्धति अनुसार उत्पादन गरिने पैत्रिक लाईन - प्रजनन् बीउ, पैत्रिक लाईन - स्रोत बीउ र वर्णसंकर (F₁) बीउको गुणस्तर सम्बन्धी मापदण्ड क्रमशः बीउ प्रमाणीकरण पद्धति अनुसार उत्पादन गरिने पैत्रिक लाईन - प्रजनन् बीउ, पैत्रिक लाईन - मूल बीउ र वर्णसंकर (F₁) बीउ अनुसार हुनुपर्नेछ तर यो पद्धतिमा सरकारी निकायको संलग्नता अनिवार्य गरिएको छैन ।

२४. बीउ बिजन प्रमाणीकरणको म्याद थप

बीउ बिजन प्रमाणीकरणको म्याद थपसम्बन्धी व्यवस्था बीउ बिजन प्रमाणीकरण निर्देशिका, २०७४ अनुसार हुनेछ ।

२५. बीउ भण्डार निरीक्षण:

बीउ प्रमाणीकरण निकायको वाली निरीक्षकले बीउ भण्डारको निरीक्षण गरी बीउ बिजन प्रमाणीकरण निर्देशिका, २०७४ अनुसारको प्रतिवेदन दिनेछ ।

परिच्छेद ५

पैत्रिक लाइन तथा वर्णसंकर बीउ उत्पादन तथा प्रमाणीकरण मापदण्ड

२६. धान वाली (*Oryza sativa* L.) का पैत्रिक (B र R) लाइनहरू

२६.१ प्रमाणीकरण गर्न आवश्यक योग्यता

समितिबाट दर्ता तथा उन्मोचन भएका पैत्रिक लाइनलाई मात्र आधिकारिक निकायबाट प्रमाणीकरण गरिनेछ ।

२६.२ पैत्रिक लाइनका बीउको स्तर

क. बीउ प्रमाणीकरण पद्धति

क.१. पैत्रिक लाईन - प्रजनन् बीउ

क.२. पैत्रिक लाईन - मूल बीउ

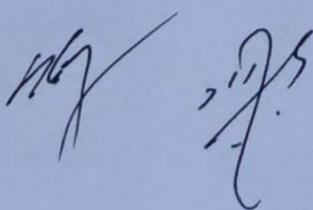
ख. यथार्थ संकेतपत्र पद्धति

ख.१. पैत्रिक लाईन - प्रजनन् बीउ

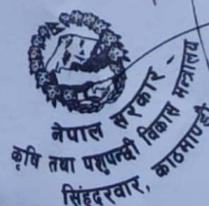
ख.२. पैत्रिक लाईन - स्रोत बीउ

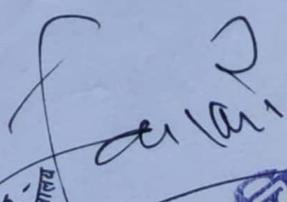
२६.३ जमीनको आवश्यकता

अवाञ्छित बिरुवाहरू नभएको जमीन साथै हरेक तीन बर्षमा जमीन फेरुनु पर्नेछ ।

९

नेपाल सरकार -
कृषि तथा पशुपन्दी विकास मन्त्रालय
सिंहदरवार, काठमाडौं

सचिव

२६.४ बीउ बाली खेत निरीक्षण

बीउ बालीको निरीक्षण कम्तिमा दुई पटक निम्न अवस्थामा गरिनेछ।

क. पहिलो बाली निरीक्षण फूल फुल्ने अवस्थामा गरिनेछ।

ख. दोस्रो निरीक्षण बाली पाक्ने अवस्था देखि कटानी पूर्व गरिनेछ।

२६.५ खेतस्तर मापदण्ड

क. साधारण मापदण्ड

क.१. पृथकता दूरी

तल दिइएको तालिकामा उल्लेखित भए अनुसार बीउ लगाउने बीउ बालीको पृथकता दूरी पूरा भएको हुनपर्नेछ।

विवरण	पैत्रिक लाईन - मूल बीउका लागि कम्तिमा पृथकता दूरी (मिटर)
बीउ उत्पादन गरिने खेतदेखि धान बालीको अन्य जात वा जातीय शुद्धता नभएको उही जात लगाइएको खेतसम्मको दूरी	३

फूल फुल्ने समयमा फेरबदल गरी धान बालीको पृथकता कायम गर्न सकिनेछ।

ख. विशेष आवश्यकता

विवरण	अधिकतम प्रतिशत पैत्रिक लाईन - मूल बीउ#
##वेजातको बोट/विरुवा	०.०२
### निषेधित झारपात	०.०२
निषेधित रोग (घाँटी मरुवा)	नभएको
अन्य रोग भएका बोट/विरुवा	०.०२

फूल फुल्ने अवस्थामा गरिएको कुनै पनि निरीक्षणमा अधिकतम प्रतिशत

अवाञ्छित बोट/विरुवा

निषेधित झारपात: जंगली धान Wild rice (*Oryza sativa* L. var. *fatua* Prain) (Syn. *O. sativa* L.f. *spontanea* Rosch.)

२६.६ बीउ स्तरका मापदण्ड

विवरण	परिमाण
शुद्ध बीउ (न्यूनतम)	९८.०%
निष्कृत्य पदार्थ (अधिकतम)	२.०%
भुस नभएको बीउ (अधिकतम)	२/के.जी.
अन्य बालीका बीउ (अधिकतम)	५/के.जी.
अन्य जातको बीउ (अधिकतम)	५/के.जी.
झारपातको बीउ (अधिकतम)	२/के.जी.

Handwritten signature

Handwritten signature

१०

Handwritten signature

Handwritten signature

सचिव

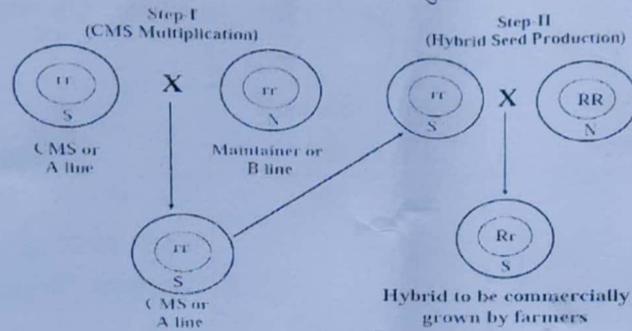
उमारशक्ति (न्यूनतम)	
साधारण भाँडोमा राख्दा चिस्यान (अधिकतम)	८०.०%
चिस्यान नछिर्ने भाँडोमा राख्दा चिस्यान (अधिकतम)	१३.०%
	८.०%

२७. वर्णसंकर धान

२७.१ प्रमाणीकरणका लागि आवश्यक योग्यता

क. समितिबाट दर्ता तथा उन्मोचन भएका वर्णसंकर जात र त्यसका पैत्रिक लाइनहरू (ए, बि र आर) का बीउ विजन मात्र आधिकारिक निकायबाट प्रमाणीकरण गरिनेछ। तर निजी क्षेत्रबाट विकास गरिएका वर्णसंकर धानका पैत्रिक लाइनहरू नेपाल राजपत्रमा प्रकाशन गर्न अनिवार्य छैन।

ख. तीन लाइन विधिबाट तल चित्रमा उल्लेख भए अनुसार बीउ उत्पादन गरिनेछ।

ख.१ "ए" लाइन द्रव्यकोष भाले नपुंसक लाइन माउ जात हुनु पर्नेछ, जसले मृत परागकण निकाल्छ, जसलाई वर्णसंकर बीउको आमा बोटको रूपमा प्रयोग गरिन्छ। भगिनी (सिस्टर) लाइन "बि" लाइनलाई परागसेचक तथा संरक्षक लाइनको रूपमा प्रयोग गरिन्छ। "ए" x "बि" को सन्तान "ए" लाइन हुनुपर्छ जुन बीउ वृद्धिका लागि प्रयोग गरिन्छ। यो पैत्रिक लाइन - मूल बीउ स्तरको मानिनेछ। "आर" लाइनलाई वर्णसंकर जातको बाउ बोटको रूपमा प्रयोग गरिनेछ।

ख.२ प्रारम्भमा "ए", "बि" र "आर" लाइनहरूको बीउ पैत्रिक लाइन- प्रजनन स्तरको मानिनेछ तर "ए" x "आर" को सन्तानको रूपमा विकास गरिएको "ए" लाइनलाई पैत्रिक लाइन- मूल बीउ स्तरको मानिनेछ।

२७.२ वर्णसंकर बीउको स्तर

क. बीउ प्रमाणीकरण पद्धति

वर्णसंकर (F_1) बीउ

ख. यथार्थ संकेतपत्र पद्धति

वर्णसंकर (F_1) बीउ

"ए" x "आर" को सन्तानलाई वर्णसंकर (F_1) बीउको स्तर मानिनेछ।

[Handwritten signature]

[Handwritten signature]

११

[Handwritten signature]

नेपाल सरकार
शेखर तथा पशुपन्दी विकास प्रतिष्ठान
सिंहदरवार, काठमाडौं

[Handwritten signature]
सचिव

२७.३ जमीनको आवश्यकता

अवाञ्छित विरुवाहरू नभएको जमीनको साथै हरेक तीन वर्षमा जमीन फेरु पर्नेछ।

२७.४ बीउ बाली खेत निरीक्षण

धान बालीमा कम्तिमा तीन पटक बीउ बाली खेत निरीक्षण निम्न अवस्थामा गरिन्छ:

क. पहिलो निरीक्षण फूल फुल्नु अगाडि पृथकता दूरी, अवाञ्छित विरुवाहरू, बेजात मिसावट, पोथी र भालेको अनुपात र अन्य आवश्यक विवरणहरू लिइनेछ;

ख. दोस्रो निरीक्षण फूल फूलने समयमा गरिनेछ।

ग. तेस्रो निरीक्षण बाली पाकेदेखि काट्नु अघिसम्म गर्नु पर्नेछ।

२७.५ खेत स्तर मापदण्ड

क. साधारण आवश्यकता

क.१. पृथकता दूरी

तालिका: वर्णसंकर धानको बीउ उत्पादन गर्न न्यूनतम पृथकता दूरी

विवरणहरू	न्यूनतम दूरी (मिटर)	
	पैत्रिक लाईन - मूल बीउ ("ए" x "बि")	वर्णसंकर (F ₁) बीउ ("ए" x "आर")
बीउ उत्पादन गरिने खेतदेखि धान बालीको अन्य जात वा जातीय शुद्धता नभएको उही जात लगाइएको खेतसम्मको दूरी	२००	१००

फूल फुल्ने समयमा फेरबदल गरी वा बोर्डर रो वाट समेत पृथकता कायम गर्न सकिनेछ।

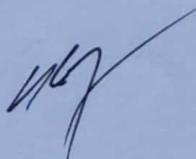
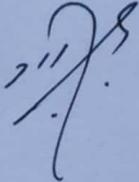
ख. विशेष आवश्यकताहरू

तालिका: वर्णसंकर धानको बीउ उत्पादन गर्ने ब्लकमा अधिकतम स्वीकृत मापदण्ड

विवरणहरू	अधिकतम स्वीकृत मापदण्ड (प्रतिशत)	
	पैत्रिक लाईन - मूल बीउ	वर्णसंकर (F ₁) बीउ
पोथी लाइनमा बेजात बोट/विरुवा	०.०५०	०.२०
भाले लाइनमा बेजात बोट/विरुवा	०.०५०	०.२०
पोथी बोटमा परागकण झरिरहेको बाला	०.०५०	०.१०
निषेधित रोग (घाँटी मरुवा)	नभएको	नभएको
अन्य रोग भएका बोट/विरुवा (अधिकतम)	०.२०	०.५०
निषेधित झारपातका बोट/विरुवा	०.०१०	०.०२०

मापदण्ड फिल्ड निरीक्षणका जुनसुकै बेलामा पूरा गरेको हुनुपर्नेछ।

निषेधित झारपात: जंगली धान wild rice (*Oryza sativa* L. var. *fatua* Prain) (Syn. *O. sativa* L. f. *spontanea* Rosch.)।

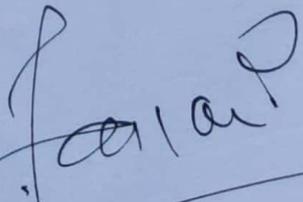

१२

नेपाल सरकार
कृषि तथा पशुपक्षी विकास मन्त्रालय
काठमाण्डौ

सचिव

२७.६ बीउ स्तरका मापदण्ड

तालिका: वर्णसंकर धानका बीउ स्तरका मापदण्ड

विवरणहरू	परिमाण	
	पैत्रिक लाईन - मूल बीउ	वर्णसंकर (F ₁) बीउ
शुद्ध बीउ (न्यूनतम)	९८.०%	९८.०%
निष्कृत्य पदार्थ (अधिकतम)	२.०%	२.०%
भुस नभएको बीउ (अधिकतम)	२/के.जी.	२/के.जी.
अन्य बालीको बीउ (अधिकतम)	१०/के.जी.	२०/के.जी.
छुट्याउन सकिने अन्य जातको बीउ (अधिकतम)	१०/के.जी.	२०/के.जी.
निषेधित झारपातको बीउ (अधिकतम)	२/के.जी.	५/के.जी.
उमारशक्ति (न्यूनतम)	८०.०%	८०.०%
साधारण भाँडोमा राखदा चिस्यान (अधिकतम)	१३.०%	१३.०%
चिस्यान नछिर्ने भाँडोमा राखदा चिस्यान (अधिकतम)	८.०%	८.०%

निषेधित झारपात: जंगली धान Wild rice (*Oryza sativa* L. var. *fatua* Prain) (Syn. *O. sativa* L. f. *spontanea* Rosch.) लाई मानिन्छ।

२८. मकै (*Zea mays* L.) इनब्रिड लाइन

२८.१ प्रमाणीकरण गर्न आवश्यक योग्यता

समितिबाट दर्ता तथा उन्मोचन भएका इनब्रिड/पैत्रिक लाइनलाई मात्र आधिकारिक निकायबाट प्रमाणीकरण गरिनेछ।

२८.२ इनब्रिड लाइनका बीउको स्तर

क. बीउ प्रमाणीकरण पद्धति

क.१. पैत्रिक लाईन - प्रजनन बीउ

क.२. पैत्रिक लाईन - मूल बीउ

ख. यथार्थ संकेतपत्र पद्धति

ख.१. पैत्रिक लाईन - प्रजनन बीउ

ख.२. पैत्रिक लाईन - स्रोत बीउ

२८.३ जमीनको आवश्यकता

अवाञ्छित विरुवाहरू नभएको जमीनको साथै हरेक तीन वर्षमा जमीन फेरु पर्नेछ।

२८.४ बीउ बाली खेत निरीक्षण

मकै बालीमा कम्तिमा तीन पटक निम्न अवस्थामा बीउ बाली खेत निरीक्षण गरिनेछ:

क. पहिलो बाली निरीक्षण धान चमरा र जुँगा निस्कने अवस्थाभन्दा अगाडि गरिनेछ।

ख. दोस्रो र तेस्रो निरीक्षण क्रमशः फूल फुल्ने शुरुवात र अन्त्य अवस्थामा गरिनेछ।

[Handwritten signatures]

१३

[Handwritten signature]
सचिव

२८.५ घोगा निरीक्षण

घोगाको निरीक्षण बाली कटानी पश्चात बेजात घोगा हटाई शुद्ध घोगाको सुनिश्चताको लागि गरिनेछ।

२८.६ खेत स्तर मापदण्ड

क. साधारण मापदण्ड

क.१. पृथकता दूरी

तल दिइएको तालिकामा उल्लेखित भए अनुसार खेत स्तरको न्यूनतम मापदण्ड पूरा भएको हुनपर्छ।

विवरणहरू	पैत्रिक लाईन - मूल बीउको लागि न्यूनतम पृथकता दूरी (मिटर)
बीउ उत्पादन गरिने खेतदेखि मकै बालीको जातिय रूपमा शुद्धता नभएको तर एकै रङ्ग र वनावटको उही इनब्रिड लाइन लगाइएको खेतसम्मको दूरी	४००
बीउ उत्पादन गरिने खेतदेखि मकै बालीको फरक रङ्ग र वनावटको दाना भएको वा चरीघाँस (टियोसेन्टी) लगाएको खेतसम्मको दूरी	६००

फूल फुल्ने समयको फेरबदल गरी मकै बालीको पृथकता कायम गर्न सकिनेछ।

बीउ उत्पादनमा पोथी विरुवामा ५ प्रतिशत वा सो भन्दा बढी विरुवा परागकण लिनसक्ने जुँगा भएको अवस्था वा नजिकैको जग्गामा ०.२० प्रतिशत भन्दा बढी भाले विरुवामा परागकण झरिरहेको अवस्थामा हुनु हुँदैन।

ख. विशेष आवश्यकता

विवरण	पैत्रिक लाईन - मूल बीउका लागि अधिकतम प्रतिशत #
## पाँच प्रतिशत वा सो भन्दा बढी पोथी विरुवाहरू परागकण लिनसक्ने जुँगा भएको अवस्थामा हुँदा, बीउ उत्पादन गरिने सोही खेतमा परागकण खसिसकेको वा खसिरहेको अवस्थाका बेजातका बोटहरू	०.१०

फूल फुल्ने अवस्थामा गरिएको कुनै पनि निरीक्षणमा अधिकतम स्वीकृत मापदण्ड।

अनावश्यक धानचमरा वा केही सानो भाग वा पूरै भाग धान चमरा जब दुई इन्च भन्दा बढि केन्द्रिय वा साइड भाग वा दुबै ग्लुमबाट परागकण बाहिर निस्किरहेको अवस्थामा रहेको।

२८.७ बीउ स्तरका मापदण्ड

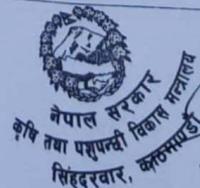
विवरण	परिमाण
शुद्ध बीउ (न्यूनतम)	९८.०%
निष्कृत्य पदार्थ (अधिकतम)	२.०%
अन्य बालीका बीउ (अधिकतम)	५/के.जी.
अन्य जातको फरक रङ्ग र वनावटको दाना भएको	५/के.जी.

[Signature]

[Signature]

१४

[Signature]

[Signature]
सचिव

(अधिकतम)	
झारपातको बीउ (अधिकतम)	नभएको
उमारशक्ति (न्यूनतम)	८५.०%
साधारण भौंडोमा राख्दा चिस्यान (अधिकतम)	१२.०%
चिस्यान नछिर्ने भौंडोमा राख्दा चिस्यान (अधिकतम)	८.०%

नोट: भण्डारण पछि घोगा निरीक्षण गर्दा ०.२० प्रतिशत भन्दा बढि घोगा बेजात तथा भिन्न रङ्गको देखिएमा सो बीउ प्रयोग नगर्ने।

२९. मकै सिङ्गल क्रस वर्णसंकर

२९.१ प्रमाणीकरण गर्न आवश्यक योग्यता

समितिबाट दर्ता तथा उन्मोचन भएका सिङ्गल क्रस वर्णसंकर र पैत्रिक लाइनलाई आधिकारिक निकायबाट प्रमाणीकरण गरिनेछ।

२९.२ बीउको स्तर र श्रोत

सिङ्गल क्रस वर्णसंकर (पैत्रिक लाईन - मूल वा स्रोत बीउ) को श्रोत दुई वटा सूचिकृत इनब्रिडहरू हुन्। यदि यो बीउ श्रोत बीउको रूपमा प्रयोग गरी डबल क्रस वा थ्रि वे क्रस वा टप क्रस बनाइन्छ भने यस बीउको स्तर पैत्रिक लाईन - मूल बीउ सरह हुन्छ र यसलाई अन्य (अन्न, घाँस आदि) उत्पादनमा प्रयोग भएमा वर्णसंकर (F₁) बीउ सरह मानिनेछ।

२९.३ जमीनको आवश्यकता

वर्णसंकर बीउ उत्पादन स्थल अवाञ्छिक विरुवाहरू नभएको जमीन हुनुपर्नेछ।

२९.४ बीउ बाली खेत निरीक्षण

मकै बालीमा कम्तिमा तीन पटक निम्न अवस्थामा बीउ बाली खेत निरीक्षण गरिनेछ:

क. पहिलो बाली निरीक्षण धान चमरा र जुँगा निस्कने अवस्थाभन्दा अगाडि गरिनेछ।

ख. दोस्रो र तेस्रो निरीक्षण क्रमशः फूल फुल्ने शुरुवात र अन्त्य अवस्थामा गरिनेछ।

२९.५ घोगा निरीक्षण

घोगाको निरीक्षण बाली कटानी पश्चात बेजात घोगा हटाई शुद्ध घोगाको सुनिश्चताको लागि गरिनेछ।

२९.६ खेत स्तर मापदण्ड

क. साधारण मापदण्ड

पृथकता दुरी

तल दिइएको तालिकामा उल्लेखित भए अनुसार खेत स्तरको न्यूनतम मापदण्ड पूरा भएको हुनुपर्छ।

विवरणहरू	पैत्रिक लाईन - मूल बीउको लागि न्यूनतम पृथकता दुरी (मिटर)
बीउ उत्पादन गरिने खेतदेखि मकै बालीको जातिय रूपमा शुद्धता नभएको तर एकै रङ्ग र वनावटको उही इनब्रिड लाइन लगाइएको खेतसम्मको दुरी	४००
बीउ उत्पादन गरिने खेतदेखि मकै बालीको फरक रङ्ग र	६००

[Signature]

[Signature]

१५ *[Signature]*

नेपाल सरकार
कृषि तथा पशुपन्थी विकास मन्त्रालय
सिंहदरवार, काठमाडौं

सचिव

वनावटको दाना भएको वा चरीघाँस (टियोसेन्टी) लगाएको खेतसम्मको दूरी	
दुई वा सो भन्दा बढी वर्णसंकरहरूको भाले साझा भएमा दुई पोथी जातहरूको बीचको पृथकता दूरी	५

फूल फुल्ने समयको फेरबदल गरी मकै बालीको पृथकता कायम गर्न सकिनेछ।

बीउ उत्पादनमा पोथी विरुवामा ५ प्रतिशत वा सो भन्दा बढी विरुवा परागकण लिनसक्ने जुँगा भएको अवस्था वा नजिकैको जग्गामा ०.२० प्रतिशत भन्दा बढी भाले विरुवामा परागकण झरिरहेको अवस्थामा हुनु हुँदैन।

ख. विशेष आवश्यकता

विवरण	पैत्रिक लाईन - मूल बीउका लागि अधिकतम प्रतिशत #
## पाँच प्रतिशत वा सो भन्दा बढी पोथी विरुवाहरू परागकण लिनसक्ने जुँगा भएको अवस्थामा हुँदा, बीउ उत्पादन गरिने सोही खेतमा परागकण खसिसकेको वा खसिरहेको अवस्थाका बेजातका बोटहरू	०.२०
फूल फुल्ने अवस्थामा गरिएको कुनै निरीक्षणमा पाँच प्रतिशत वा सो भन्दा बढी पोथी विरुवाहरू परागकण लिनसक्ने जुँगा भएको अवस्थामा हुँदा, परागकण खसिसकेको वा खसिरहेको अवस्थामा रहेका अन्य जात वा पोथी बोटहरूका धानचमरा	०.५०
परागकण खसिरहेका अवस्थाका र फूल फुल्ने अवस्थामा विभिन्न मितिमा गरिएका निरीक्षणमा परागकण खसिसकेका अवस्थामा रहेका समेत जम्मा धानचमरा	१
अन्तिम निरीक्षणमा देखिएका बेजातका पोथी बोट/विरुवाहरू	०.२०

फूल फुल्ने अवस्थामा गरिएको कुनै पनि निरीक्षणमा अधिकतम स्वीकृत मापदण्ड।

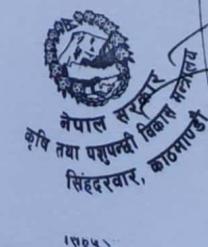
अनावश्यक धानचमरा वा केही सानो भाग वा पूरै भाग धान चमरा जब दुई इन्च भन्दा बढि केन्द्रिय वा साइड भाग वा दुबै ग्लुमबाट परागकण बाहिर निस्किरहेको अवस्थामा रहेको।

२९.७ बीउ स्तरका मापदण्ड

विवरण	परिमाण
शुद्ध बीउ (न्यूनतम)	९८.०%
निष्कृत्य पदार्थ (अधिकतम)	२.०%
अन्य बालीका दाना (अधिकतम)	५/के.जी.
अन्य जातको फरक रङ्गको दाना र वनावटको दाना भएको	५/के.जी.

[Handwritten signatures and marks]

९६ *[Signature]*

[Handwritten signature]
सचिव

(अधिकतम)	
झारपातको बीउ (अधिकतम)	नभएको
उमारशक्ति (न्यूनतम)	८५.०%
साधारण भौंडोमा राख्दा चिस्यान (अधिकतम)	१२.०%
चिस्यान नछिर्ने भौंडोमा राख्दा चिस्यान (अधिकतम)	८.०%

नोट : भण्डारण पछि घोगा निरीक्षण गर्दा ०.२० प्रतिशत भन्दा बढि घोगा बेजात तथा भिन्न रङको देखिएमा सो बीउ प्रयोग नगर्ने।

३०. वर्णसंकर मकै

३०.१ प्रमाणीकरण गर्न आवश्यक योग्यता

क. समितिबाट दर्ता तथा उन्मोचन भएका सिङ्गल क्रस वर्णसंकर र पैत्रिक लाइनलाई आधिकारिक निकायबाट प्रमाणीकरण गरिनेछ।

ख. सबै पैत्रिक लाइनहरूलाई नेपाल राजपत्रमा प्रकाशन गर्नु पर्नेछ तर निजी क्षेत्रबाट विकास गरिएका वर्णसंकर मकैका पैत्रिक लाइनहरू नेपाल राजपत्रमा प्रकाशन गर्न अनिवार्य छैन।

३०.२ बीउको तह र स्रोत

वर्णसंकर बीउ प्रमाणीकरण निकायबाट प्रमाणित गरिएको पैत्रिक लाईन - प्रजनन स्तर वा पैत्रिक लाईन - मूल बीउ स्तर र पैत्रिक लाईन - स्रोत बीउबाट उत्पादन गरिनेछ। वर्णसंकर बीउ प्रमाणीकरण निकायबाट वर्णसंकर (F₁) बीउ स्तर सरह मानिनेछ भने यथार्थ संकेतपत्र पद्धति अनुसार पनि वर्णसंकर (F₁) बीउ स्तर सरहको मानिनेछ।

३०.३ जमीनको आवश्यकता

अवाञ्छिक विरुवाहरू नभएको जमीन हुनुपर्नेछ।

३०.४ बीउ बाली खेत निरीक्षण

मकै बालीमा कम्तिमा तीन पटक निम्न अवस्थामा बीउ बाली खेत निरीक्षण गरिनेछ:

क. पहिलो बाली निरीक्षण धान चमरा र जुँगा निस्कने अवस्थाभन्दा अगाडि गरिनेछ।

ख. दोस्रो र तेस्रो निरीक्षण क्रमशः फूल फुल्ने शुरुवात र अन्त्य अवस्थामा गरिनेछ।

३०.५ घोगा निरीक्षण

घोगाको निरीक्षण बाली कटानी पश्चात बेजात घोगा हटाई शुद्ध घोगाको सुनिश्चताको लागि गरिनेछ।

३०.६ खेत स्तर मापदण्ड

क. साधारण मापदण्ड

पृथकता दुरी

तल दिइएको तालिकामा उल्लेखित भए अनुसार खेत स्तरको न्यूनतम मापदण्ड पूरा भएको हुनपर्छ।

विवरणहरू	पैत्रिक लाईन - मूल बीउको लागि न्यूनतम पृथकता दूरी (मिटर)	सिङ्गल क्रस बीउ उत्पादनमा प्रयोग भएमा पृथकता दूरी (मिटर)
बीउ उत्पादन गरिने खेतदेखि मकै बालीको जातिय रुपमा शुद्धता नभएको तर एकै रङ	३००	४००

१७

सचिव

र वनावटको उही इनब्रिड लाइन लगाइएको खेतसम्मको दूरी		
बीउ उत्पादन गरिने खेतदेखि मकै वालीको फरक रङ्ग र वनावटको दाना भएको वा चरीघाँस (टियोसेन्टी) वा मुरली मकै वा गुलियो मकै लगाएको खेतसम्मको दूरी	४००	६००
दुई वा सो भन्दा बढी वर्णसंकरहरूको भाले साझा भएमा दुई पोथी जातहरूको बीचको पृथकता दूरी	५	५

फूल फुल्ने समयमा फेरबदल गरी वा बोर्डर रो बाट समेत पृथकता कायम गर्न सकिनेछ। बोर्डर रो कायम राख्न थप मापदण्ड निम्नानुसार हुनेछ।

अ. हाईब्रिड बीउ उत्पादनमा अनावश्यक बाहिरी परसेचनको जोखिमलाई न्यूनीकरण गर्नका लागि वरिपरि चारैतिर लगाइएको भाले पैत्रिक लाइनको न्यूनतम तीन हारहरूलाई बोर्डर रो भनिनेछ। बाहिरी घेरामा लगाइएको हार भित्री हारहरूभन्दा बाक्लो रोप्नु पर्छ।

आ. बोर्डर रोमा लगाइएका भाले लाइन र फिल्डमा लगाइएका बोटहरू सँगै फुल्ने गरी एकै पटक रोपन गर्नु पर्नेछ।

इ. अग्ला रुख, भवन, बोर्डर रुख आदिलाई बोर्डर रोको विकल्पको रूपमा भने लिइदैन।

ई. बोर्डर रोबाट उत्पादन भएको दाना बीउको रूपमा प्रयोग गर्न सकिदैन।

ख. विशेष आवश्यकता

विवरण	पैत्रिक लाईन- मूल बीउका लागि अधिकतम प्रतिशत #
## पाँच प्रतिशत वा सो भन्दा बढी पोथी विरुवाहरू परागकण लिनसक्ने जुँगा भएको अवस्थामा हुँदा, बीउ उत्पादन गरिने सोही खेतमा परागकण खसिसकेको वा खसिरहेको अवस्थाका बेजातका बोटहरू	०.५०
फूल फुल्ने अवस्थामा गरिएको कुनै निरीक्षणमा पाँच प्रतिशत वा सो भन्दा बढी पोथी विरुवाहरू परागकण लिनसक्ने जुँगा भएको अवस्थामा हुँदा, परागकण खसिसकेको वा खसिरहेको अवस्थामा रहेका अन्य जात वा पोथी बोटहरूका धानचमरा	१
परागकण खसिरहेका अवस्थाका र फूल फुल्ने अवस्थामा विभिन्न मितिमा गरिएका निरीक्षणमा परागकण खसिसकेका अवस्थामा रहेका समेत जम्मा धानचमरा	

(Handwritten signatures)

१८

(Handwritten signature)

(Handwritten signature)

सचिव

अन्तिम निरीक्षणमा देखिएका बेजातका पोथी बोट/ विरुवाहरु	०.५०
--	------

फूल फुल्ने अवस्थामा गरिएको कुनै पनि निरीक्षणमा अधिकतम स्वीकृत मापदण्ड।

अनावश्यक धानचमरा वा केही सानो भाग वा पूरै भाग धान चमरा जब दुई इन्च भन्दा बढि केन्द्रिय वा साइड भाग वा दुबै ग्लुमबाट परागकण बाहिर निस्किरहेको अवस्थामा रहेको।

३०.७ बीउ स्तरका मापदण्ड

विवरण	परिमाण
शुद्ध बीउ (न्यूनतम)	९८.०%
निष्कृत्य पदार्थ (अधिकतम)	२.०%
अन्य वालीका दाना (अधिकतम)	१०/के.जी.
अन्य जातको फरक रङ्गको दाना र वनावटको दाना भएको (अधिकतम)	१०/के.जी.
झारपातको बीउ (अधिकतम)	नभएको
उमारशक्ति (न्यूनतम)	८५.०%
साधारण भाँडोमा राख्दा चिस्यान (अधिकतम)	१२.०%
चिस्यान नछिर्ने भाँडोमा राख्दा चिस्यान (अधिकतम)	८.०%

नोट : भण्डारण पछि घोगा निरीक्षण गर्दा ०.५० प्रतिशत भन्दा बढि घोगा बेजात तथा भिन्न रङ्गको देखिएमा सो बीउ प्रयोग नगर्ने।

३१. वर्णसंकर गोलभेंडा (*Lycopersicum esculentum Mill.*)

३१.१ प्रमाणीकरण गर्न आवश्यक योग्यता

क. समितिबाट दर्ता तथा उन्मोचन भएका वर्णसंकर र पैत्रिक लाइनलाई आधिकारिक निकायबाट प्रमाणीकरण गरिनेछ।

ख. सबै पैत्रिक लाइनहरूलाई नेपाल राजपत्रमा प्रकाशन गर्नु पर्नेछ तर निजी क्षेत्रबाट विकास गरिएका वर्णसंकर पैत्रिक लाइनहरू नेपाल राजपत्रमा प्रकाशन गर्न अनिवार्य छैन।

३१.२ पैत्रिक लाइनका बीउको स्तर

क. बीउ प्रमाणीकरण पद्धति

क.१. पैत्रिक लाईन - प्रजनन् बीउ

क.२. पैत्रिक लाईन - मूल बीउ

क.३. वर्णसंकर (F₁) बीउ

ख. यथार्थ संकेतपत्र पद्धति

ख.१. पैत्रिक लाईन - प्रजनन् बीउ

ख.२. पैत्रिक लाईन - मूल बीउ

ख.३. वर्णसंकर (F₁) बीउ

[Handwritten signature]

१९

[Handwritten signature]

सचिव

३१.३ जमीनको आवश्यकता

अवाञ्छिक विरुवाहरु नभएको जमीन हुनुपर्नेछ। रोग तथा कीरा मुक्त हुनुपर्नेछ र यसका लागि उक्त जमीनमा आलु समुहका बाली लगाएको हुनुहुँदैन।

३१.४ बीउ बाली खेत निरीक्षण

वर्णसंकर गोलभेडा बालीको कम्तिमा तीन पटक निम्न अवस्थामा निरीक्षण गरिन्छ:

- अ. पहिलो बाली निरीक्षण फूल फूलने अगाडि जातहरु बीचको पृथकता दूरी, अवाञ्छिक विरुवाहरु, रोपण अनुपात, बेजात विरुवा, बाहिरी क्रस हुन सक्ने विरुवाहरु र अन्य बाली व्यवस्थापन पक्षहरु।
आ. दोश्रो निरीक्षण फूल फुल्ने र फल लाग्ने अवस्थामा पृथकता दूरी पत्ता लगाउन, बेजात, भाले अङ्ग हटेको सूनिश्चता गरिन्छ र अगला र लगातार वृद्धि हुने जातका विरुवामा दुई पटक फूल फूलने र फल लाग्ने अवस्थामा निरीक्षण गरिन्छ।

इ. फल पाक्ने वा भण्डारण पूर्व जातिय शुद्धता र सम्बद्ध गुणहरु पत्ता लगाउन तेस्रो निरीक्षण गरिन्छ।

३१.५ खेत स्तर मापदण्ड

क. साधारण मापदण्ड

क.१. पृथकता दूरी

तल दिइएको तालिकामा उल्लेखित भए अनुसार बीउ लगाउने खेत स्तरको मापदण्ड पूरा भएको हुनपर्छ।

विवरणहरु	कम्तिमा पृथकता दूरी (मिटर)	
	पैत्रिक लाईन - मूल बीउ	वर्णसंकर (F ₁) बीउ
अन्य जात लगाइएका खेत देखि व्यवसायीक वर्णसंकर जात वा जातिय शुद्धताका नभएको सोही जात भाले र पोथी विरुवा वा बाबु आमा	५०	२५
	—	

ख. विशेष आवश्यकता

तल दिइएको तालिकामा उल्लेखित भए अनुसार बीउको मापदण्ड पूरा भएको हुनपर्छ।

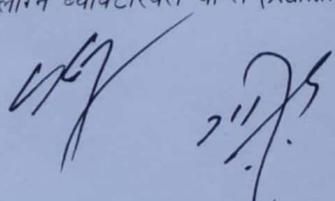
कारक तत्वहरु	अधिकतम प्रतिशत #	
	पैत्रिक लाईन - मूल बीउ	वर्णसंकर (F ₁) बीउ
पोथी लाइनमा बेजात	०.०१	०.०५
भाले लाइनमा बेजात	०.०१	०.०५
## बीउबाट सने रोगहरु ग्रसित बोट	०.१	०.५

#पोथी लाइनमा देखिने बेजात फूल फूलने अवस्थामा गरेको निरीक्षणमा मापदण्ड पुगेको हुनुपर्नेछ भने बीउबाट सने रोगहरुमा अन्तिम निरीक्षणमा हेरिनेछ।

##बीउबाट सने रोगहरु

अगौंटे डडुवा (*Alternaria solani* Sorauer)

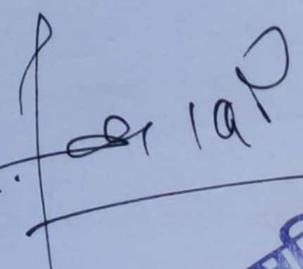
फलमा लाग्ने ब्याक्टेरियल थोप्ले (*Xanthomonas vesicatoria*)

२०

नेपाल सरकार
कृषि तथा पशुपन्दी विकास तथा
सिंहदरवार, काठमाडौं

सचिव

सूर्तीमा लाग्ने मोजाइक (TMV- Tobacco Mosaic Virus)

३१.६ बीउ स्तरका मापदण्ड

विवरण	मापदण्ड	
	पैत्रिक लाईन- मूल बीउ	वर्णसंकर (F ₁) बीउ
शुद्ध बीउ (कम्तिमा)	९८.०%	९८.०%
निष्कृत्य पदार्थ (अधिकतम)	२.०%	२.०%
अन्य बालीका बीउ (अधिकतम)	५/के.जी.	१०/के.जी.
झारपातको बीउ (अधिकतम)	नभएको	नभएको
उमारशक्ति (कम्तिमा)	७०.०%	७०.०%
साधारण भाँडोमा राख्दा चिस्यान (अधिकतम)	९.०%	९.०%
चिस्यान नछिर्ने भाँडोमा राख्दा चिस्यान (अधिकतम)	६.०%	६.०%

नोट : सबै प्रमाणीत बीउको लटबाट ग्रो आउट टेस्ट गरी न्यूनतम ९० प्रतिशत जातिय शुद्धता भएको मापदण्ड पूरा भएको सुनिश्चता गर्ने । यसरी गरिएको ग्रो आउट टेस्टमा बेजात जस्तै segregates, outcrosses and plants of other varieties १० प्रतिशत चिन्ह लगाइएका स्वसेचित भएको बोटहरूबाट १.५ प्रतिशत भन्दा बढि नभएको हुनु पर्नेछ ।

३२. वर्णसंकर काँक्रो (Cucumissativus L.)

३२.१ प्रमाणीकरण गर्न आवश्यक योग्यता

- समितिबाट दर्ता तथा उन्मोचन भएका वर्णसंकर र पैत्रिक लाइनलाई आधिकारिक निकायबाट प्रमाणीकरण गरिनेछ ।
- सबै पैत्रिक लाइनहरूलाई नेपाल राजपत्रमा प्रकाशन गर्नु पर्नेछ तर निजी क्षेत्रबाट विकास गरिएका वर्णसंकर पैत्रिक लाइनहरू नेपाल राजपत्रमा प्रकाशन गर्न अनिवार्य छैन ।

३२.२ पैत्रिक लाइनका बीउको स्तर

- बीउ प्रमाणीकरण पद्धति
 - पैत्रिक लाईन- प्रजनन् बीउ
 - पैत्रिक लाईन- मूल बीउ
 - वर्णसंकर (F₁) बीउ
- यथार्थ संकेतपत्र पद्धति
 - पैत्रिक लाईन- प्रजनन् बीउ
 - पैत्रिक लाईन- मूल बीउ
 - वर्णसंकर (F₁) बीउ

३२.३ जमीनको आवश्यकता

[Handwritten signatures]

२१

[Handwritten signature]
सचिव

अवाञ्छिक विरुवाहरु नभएको जमीन हुनुपर्नेछ।

३२.४ बीउ बाली खेत निरीक्षण

- वर्णसंकर काँक्रो बालीको कम्तिमा चार पटक निम्न अवस्थामा निरीक्षण गरिन्छः
- अ. पहिलो बाली निरीक्षण फूल फूलने अगाडि जातहरु बीचको पृथकता दूरी, अवाञ्छिक विरुवाहरु, रोपण अनुपात, बेजात विरुवा, बाहिरी क्रस हुन सक्ने विरुवाहरु र अन्य बाली व्यवस्थापन पक्षहरु।
- आ. दोश्रो र तेस्रो निरीक्षण फूल फुल्ने र फल लाग्ने अवस्थामा पृथकता दूरी पत्ता लगाउन, बेजात, पोथी बोटमा भाले बड हटेको सुनिश्चता र बाली व्यवस्थापनका अन्य पक्ष निरीक्षण गरिन्छ।
- इ. अन्तिम निरीक्षण फल पाक्ने वा बाली टिप्नु पूर्व जातिय शुद्धता र सम्बद्ध गुणहरु पत्ता लगाउन गरिन्छ।

३२.५ बीउ बाली खेत मापदण्ड

क. साधारण मापदण्ड

क.१. पृथकता दुरी

तल दिइएको तालिकामा उल्लेखित भए अनुसार बीउ खेतको मापदण्ड पूरा भएको हुनपर्छ।

विवरणहरु	कम्तिमा पृथकता दूरी (मिटर)	
	पैत्रिक लाईन - मूल बीउ	वर्णसंकर (F ₁) बीउ
अन्य जात लागाइएका खेत देखि व्यवसायीक वर्णसंकर जात वा जातिय शुद्धताका नभएको सोही जात	१६००	१०००

ख. विशेष आवश्यकता

तल दिइएको तालिकामा उल्लेखित भए अनुसार बीउ मापदण्ड पूरा भएको हुनपर्छ।

विवरणहरु	अधिकतम प्रतिशत #	
	पैत्रिक लाईन - मूल बीउ	वर्णसंकर (F ₁) बीउ
पोथी लाइनमा बेजात	०.०१	०.०५
भाले लाइनमा बेजात	—	०.०५
भाले फुलबाट पोथी फुलमा परागकण खसिरहेको	—	०.१
## बीउबाट सार्ने रोगहरु ग्रसित बोट	०.१	०.५

पोथी लाइनमा देखिने बेजात फूल फूलने अवस्थामा गरेको निरीक्षणमा मापदण्ड पुगेको हुनुपर्नेछ भने बीउबाट सार्ने रोगहरुमा अन्तिम निरीक्षणमा हेरिनेछ।

बीउबाट सार्ने रोगहरु

फर्सिमा लाग्ने मोजाइक (CMV- Cucumber Mosaic Virus)

३२.६ बीउ स्तरका मापदण्ड

विवरण	मापदण्ड	
	पैत्रिक लाईन - मूल बीउ	वर्णसंकर (F ₁) बीउ

Handwritten signatures and a blue stamp that says 'सचिव' (Secretary).

शुद्ध बीउ (कम्तिमा)	९८.०%	९८.०%
निष्कृत्य पदार्थ (अधिकतम)	२.०%	२.०%
अन्य बालीका बीउ (अधिकतम)	५/के.जी.	१०/के.जी.
झारपातको बीउ (अधिकतम)	नभएको	नभएको
उमारशक्ति प्रतिशत(कम्तिमा)	७०.०%	७०.०%
साधारण भाँडोमा राख्दा चिस्यान (अधिकतम)	९.०%	९.०%
चिस्यान नछिर्ने भाँडोमा राख्दा चिस्यान (अधिकतम)	६.०%	६.०%

नोट : सबै प्रमाणीत बीउ लटबाट ग्रे आउट टेस्ट गरी ९० प्रतिशत जातिय शुद्धता भएको मापदण्ड पूरा भएको सुनिश्चता गर्ने । यसरी गरिएको ग्रे आउट टेस्टमा बेजात जस्तै segregates, outcrosses and plants of other varieties १० प्रतिशत चिन्ह लगाइएका स्वसेचित भएको बोटहरुबाट १.५ प्रतिशत भन्दा बढि नभएको हुनु पर्नेछ ।

३३. अनुगमन तथा निरीक्षण

वर्णसंकर बीउ उत्पादन तथा सम्बर्द्धन उप-समितिसँग अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्ने अधिकार रहनेछ । यस बाहेक प्रजनन कर्ता र कार्यक्रम प्रमुखले समेत सहमति कार्यान्वयनको र निर्देशिका अनुसार भए नभएको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्ने अधिकार रहन्छ तर यस निर्देशिका अनुसार कार्यान्वयन र गरिएका अनुगमन तथा मूल्यांकन प्रतिवेदन तयार पारी उप समिति समक्ष पेश गर्नु पर्नेछ । बीउ उत्पादन गर्ने पक्षले समेत बीउ उत्पादन तथा सम्बर्द्धन फिल्डको अनुगमन तथा निरीक्षण गर्ने अधिकार राख्दछ ।

(Handwritten signatures and initials)

२३

(Handwritten signature and stamp)
सचिव

अनुसूची १
प्रजनन् बीउ (पैत्रिक लाईन) को माग संकलन फारम

वाली:

क्र.सं.	प्रजनन् बीउ (पैत्रिक लाईन) को माग गर्ने संस्थाको नाम र ठेगाना	वर्णसंकर बीउको श्रोत (के.जी.)									
		जात:		जात:		जात:		जात:		जात:	
		पोथी	भाले	पोथी	भाले	पोथी	भाले	पोथी	भाले	पोथी	भाले
१											
२											
३											
४											
५											

बीउ मागकर्ताको

नाम:

पद:

सही:

ठेगाना:

सम्पर्क नम्बर:

ईमेल:

कार्यालयको छाप

(Handwritten signature)

सिंहदरवार, काठमाडौं
कृषि तथा पशुपालन
मन्त्रालय, नेपाल

सचिवालय

(Handwritten signature)

२४

(Handwritten signature)

(Handwritten signature)

सचिवालय

अनुसूची २

करारनामापत्र

हामी यसपछि पहिलो पक्ष भनिने र यसपछि दोस्रो पक्ष भनिने बीच समितिबाट उन्मोचन/ पञ्जिकरण भएको वर्णसंकर जातको बीउ उत्पादन तथा वितरण/ बहुस्थान परीक्षणका लागि प्रजनन बीउ (पैत्रिक लाईन) आवश्यक परिमाणमा उपलब्ध गराउन र लक्ष्य अनुसार बीउ उत्पादन तथा वितरण/ बहुस्थान परीक्षण गर्न एक आपसमा मञ्जुरी भई निर्देशिकामा उल्लेख भए अनुसार दुवै पक्षले न्यूनतम मापदण्ड तथा तपसीलका शर्त र विवरणहरू पूरा गर्ने गरी यो करारनामा गरी दियो लियो।

विवरण

१. बालीको नाम र जात:
२. पैत्रिक लाईनको नाम: २.१ पोथी: २.२ भाले २.३ अन्य.....
३. बीउ उत्पादन गरिने स्थान:
४. बीउ वितरण गरिने स्थान:
५. बीउ उत्पादन र बिक्रीको परिमाण (मे.टन.)

जात	Parental lines को परिमाण			पहिलो वर्ष		दोस्रो वर्ष		तेस्रो वर्ष		चौथो वर्ष		पाचौ वर्ष	
	पोथी	भाले	अन्य	उत्पादन	बिक्री	उत्पादन	बिक्री	उत्पादन	बिक्री	उत्पादन	बिक्री	उत्पादन	बिक्री

पहिलो पक्ष

हस्ताक्षर:
नाम र दर्जा:
संस्थाको नाम र ठेगाना:
सम्पर्क फोन नं. र ईमेल:
संस्थाको छाप:

दोस्रो पक्ष

हस्ताक्षर:
नाम र दर्जा:
संस्थाको नाम र ठेगाना:
सम्पर्क फोन नं. र ईमेल:
संस्थाको छाप:

साक्षी

हस्ताक्षर:
नाम र दर्जा:
संस्थाको नाम र ठेगाना:
सम्पर्क फोन नं. र ईमेल:
संस्थाको छाप:

[Handwritten signature]

[Handwritten signature]

[Handwritten signature]

२५

[Handwritten signature]

सचिव

अनुसूची - ४

प्रजनन् बीउ (पैत्रिक लाईन) को माग र आपूर्ति फारम

आ.व.

बाली:

क्र.स.	बीउ खरिदकर्ताको नाम र संस्था, ठेगाना	प्रजनन् बीउ (पैत्रिक लाईन) उत्पादन परिमाण (के.जी.)									
		जात:		जात:		जात:					
		माग पोथी	भांले	आपूर्ति पोथी	भांले	माग पोथी	भांले				
१											
२											
३											
४											
५											

प्रमाणित गर्ने

हस्ताक्षर:

नाम:

दर्जा:

संस्था:

ठेगाना:

फोन नं./ईमेल:

संस्थाको छाप:

[Handwritten signatures and stamps]

DPJIA

अनुसूची - ५
प्रजनन् बीउ (पैत्रिक लाईन)को मौज्जात विवरण

बाली:

क्र.सं.	पैत्रिक लाईन र वर्णसंकर	श्रोत बीउ		उत्पादन वर्ष र परिमाण		बीउ आपूर्ति भएको वर्ष र परिमाण		कैफियत
		संस्था र ठेगाना	बीउको स्तर	परिमाण (केजी)	उत्पादन वर्ष	वर्ष	परिमाण (केजी/मे.टन)	
१	पैत्रिक लाईन							
१.१	पोथी							
१.२	भाले							
२	वर्णसंकर							
जम्मा								

पुनश्च: बीउ बिजन आपूर्तिकर्ताले केन्द्रमा बीउ बाली कटानी गरेपश्चात लगातै २ महिना पछि प्रतिवेदन बुझाउनु पर्नेछ ।

बीउ उत्पादक/बितरक

दस्तखतः

नामः

दर्जाः

संस्थाः

ठेगानाः

फोन नं./ईमेलः

संस्थाको

छापः

(Handwritten signature)

(Handwritten signature)

(Handwritten signature)

(Handwritten signature)

राष्ट्रिय

अनुसूची - ६

बाली प्रजनकबाट प्रविधिक सहयोगका लागि बालीको संवेदनशील अवस्था

बाली प्रजनकबाट प्रविधिक सहयोगका लागि बालीको संवेदनशील अवस्था

बाली	बालीको संवेदनशील अवस्थाहरु
धान	जमिनको रेखाङ्कन, नर्सरी ब्याड तयारी वा बीउ लगाउनु, बेर्ना सार्ने, परागसेचन देखि दाना लाग्ने अवस्था
मकै	जमिनको रेखाङ्कन, बीउ लगाउनु, tasseling, silking to grain filling stages
तरकारी	जमिनको रेखाङ्कन, बेर्ना सार्ने, फुल फुल्नु भन्दा अगाडी, फुल फुल्ने, परागसेचन, बाली कटान र प्रशोधन समय

[Handwritten signature]

[Handwritten signature]

[Handwritten signature]

[Large handwritten signature]

सचिव

अनुसूची - ७

- विभिन्न स्तरहरूका बीउको प्रमाणीकरणमा प्रयोग हुने निस्सा (ट्याग) को ढाँचा र विवरण
- क. बीउ प्रमाणीकरण प्रद्धति
 १. ट्यागको आकार: लम्बाई १३.५ सेमी र चौडाई: ८.५ सेमी
 २. ट्यागमा प्रयोग हुने सामग्री: मैन्ले लेपन गरिएको बलियो र टिकाउ कागज वा लेमिनेटेड कागज वा कपडा
 ३. रङ्ग र विवरण
 - ३.१ पैत्रिक लाईन- प्रजनन बीउ : काठ (खैरो) रङ्गको पृष्ठभूमिमा कालो अक्षरले लेखिएको तल दिइए अनुसारको ट्याग

पैत्रिक लाईन - प्रजनन बीउ	
ट्याग नं.	बानी : भाते/पोषी :
स्टेप	जात
उत्पादन बर	विकास गरिएको क्षेत्र
बीउको न्यूनतमस्तर	बीउ परीक्षण मिति
मूलबीउ (कमिमा) %	अन्य जातीको बीउ/के.जी. पदार्थमा
पिस्सा (पदार्थ) %	पुष्पानुसंग आउने अन्य अज्ञातको बीउ/के.जी. पदार्थमा
उत्पत्तिक (कमिमा) %	अज्ञातको बीउ/के.जी. पदार्थमा
बीउको तीव्र	बीउ उत्पादन गरेको भए विकासको नाम र दर
बीउ उत्पादन गर्ने वा निस्सा लगाउने संस्थाको नाम	बीउ प्राविधिकको दस्तावेज
उपनामा	नाम
छाप वा संकेत	मिति

मूलप्रजननमा प्रयोग गरिने वा बीउ प्रमाणीकरणको आधार परीक्षण गरेको मितिबाट ६ महिनासम्म रहनेछ ।
बीउको पत्र परीक्षण गरी सुख्खर उपयुक्त पाइएमा मात्र ६ महिनासम्म आधार थप गर्न सकिनेछ ।

- ३.२ पैत्रिक लाईन- मूल बीउ : सेतो पृष्ठभूमिमा कालो अक्षरले लेखिएको तल दिइए अनुसारको ट्याग

पैत्रिक लाईन - मूल बीउ	
ट्याग नं.	बानी : पेट्रेन्ट (भाते/पोषी) :
स्टेप	जात
उत्पादन बर	विकास गरिएको क्षेत्र
बीउको न्यूनतमस्तर	बीउ परीक्षण मिति
मूलबीउ (कमिमा) %	अन्य जातीको बीउ/के.जी. पदार्थमा
पिस्सा (पदार्थ) %	पुष्पानुसंग आउने अन्य अज्ञातको बीउ/के.जी. पदार्थमा
उत्पत्तिक (कमिमा) %	अज्ञातको बीउ/के.जी. पदार्थमा
बीउको तीव्र	बीउ उत्पादन गरेको भए विकासको नाम र दर
बीउ उत्पादन गर्ने वा निस्सा लगाउने संस्थाको नाम	बीउ प्राविधिकको दस्तावेज
उपनामा	नाम
छाप वा संकेत	मिति

मूलप्रजननमा प्रयोग गरिने वा बीउ प्रमाणीकरणको आधार परीक्षण गरेको मितिबाट ६ महिनासम्म रहनेछ ।
बीउको पत्र परीक्षण गरी सुख्खर उपयुक्त पाइएमा मात्र ६ महिनासम्म आधार थप गर्न सकिनेछ ।

Handwritten signatures and stamps are present at the bottom of the page. On the right, there is a circular official stamp of the Government of Nepal, Ministry of Agriculture and Animal Husbandry, with the text 'नेपाल सरकार, कृषि तथा पशुपालनी विभाग, काठमाडौं' and 'सचिवालय' written vertically next to it.

३.३ वर्णसंकर (F1) बीउ : पहेंलो पृष्ठभूमिमा कालो अक्षरले लेखिएको तल दिइए अनुसारको ट्याग

नेपाली वर्णसंकर(F1) बीउ

ट्याग नं.
 सट्ट नं.
 उत्पादन वर्ष:

बाली:

जात:
 सिफारिस गरिएको क्षेत्र:
 बीउ परिक्षण मिति:

बीउको व्यवस्थापन स्तर:
 शुद्ध बीउ:X
 चिह्नान:X
 तौल:X
 बढीमा:

उपभोग्यता/कर्मिता:X
 अन्यवर्गीय बीउ (के.जे.) बढीमा:
 परिष्कृत वजनको बीउ (के.जे.)
 इस्तेमालको बीउ (के.जे.) बढीमा:

बीउ उत्पादन भएको विषयको नाम र दर:

बीउ उत्पादन गर्ने वा निस्सा लगाउने संस्था:	बीउ प्राविधिकको
नाम:	दस्तावेज:
ठेगाना:	नाम:
छात्र वा लोगो:	मिति:

सुरक्षित साथ भण्डारण गरेमा यो बीउ प्रमाणीकरण गरेको म्याद परिक्षण गरेको मितिबाट ६ महिना सम्म रहनेछ।
 बीउको पुनः परिक्षण गर्दा गुणस्तर उपयुक्त पाइएमा पुनः ६ महिनासम्म म्याद थप गर्न सकिनेछ।

ख. यथार्थ संकेतपत्र पढ्ती

१. ट्यागको आकार: लम्बाई १३.५ सेमी र चौडाई: ८.५ सेमी
२. ट्यागमा प्रयोग हुने सामग्री: मैनाले लेपन गरिएको बलियो र टिकाउ कागज वा लेमिनेटेड कागज वा कपडा
३. रङ्ग र विवरण
- ३.१ पैत्रिक लाईन- प्रजनन बीउ : काठ रङ्गको पृष्ठभूमिमा कालो अक्षरले लेखिएको तल दिइए अनुसारको ट्याग

पैत्रिक लाईन- प्रजनन बीउ

ट्याग नं.
 सट्ट नं.
 उत्पादन वर्ष:

बाली: भाजे/पोषी:

जात:
 सिफारिस गरिएको क्षेत्र:
 बीउ परिक्षण मिति:

बीउको व्यवस्थापन स्तर:
 शुद्ध बीउ (कर्मिता):X
 चिह्नान (बढीमा):X
 उभारजाति (कर्मिता):X
 बीउको तौल:

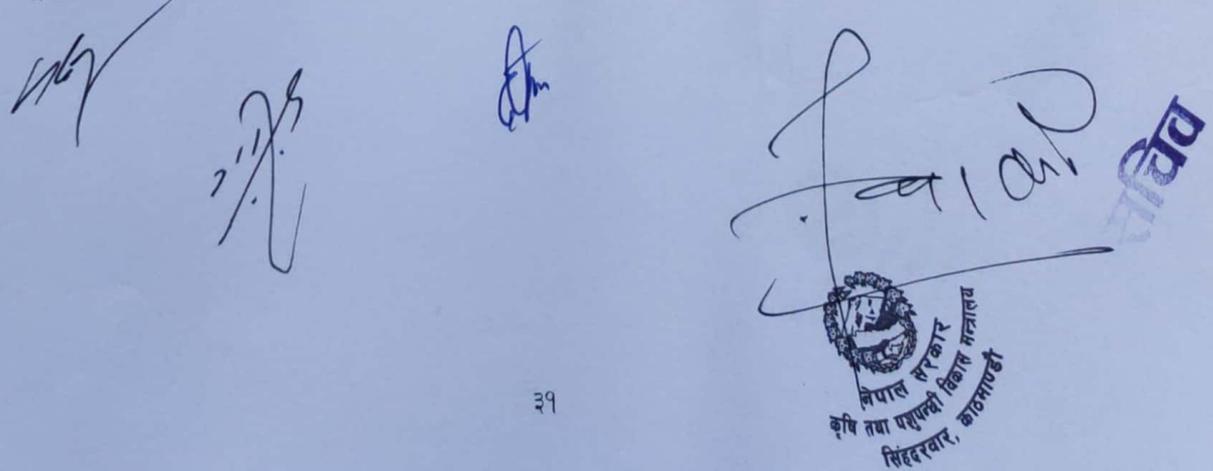
अन्य वर्गीय बीउ/के.जे. बढीमा:
 परिष्कृत वजनको बीउ/के.जे. बढीमा:
 कार्यालयको बीउ/के.जे. बढीमा:

बीउ उत्पादन गरेको भए विषयको नाम र दर:

बीउ उत्पादन गर्ने वा निस्सा लगाउने संस्थाको:	बीउ प्राविधिकको
नाम:	दस्तावेज:
ठेगाना:	नाम:
छात्र वा लोगो:	मिति:

सुरक्षित साथ भण्डारण गरेमा यो बीउ प्रमाणीकरण गरेको म्याद परिक्षण गरेको मितिबाट ६ महिनासम्म रहनेछ।
 बीउको पुनः परिक्षण गर्दा गुणस्तर उपयुक्त पाइएमा पुनः ६ महिनासम्म म्याद थप गर्न सकिनेछ।

३.२ पैत्रिक लाईन- स्रोत बीउ : सेतो पृष्ठभूमिमा कालो अक्षरले लेखिएको तल दिइए अनुसारको ट्याग

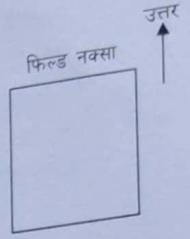

३१

नेपाल सरकार
 कृषि तथा पशुपक्षी विकास मन्त्रालय
 सिंहदरवार, काठमाडौं

अनुसूची - ८

पहिलो बीउ बाली खेत निरीक्षण र प्रतिवेदन फारम (धान, मकै र तरकारी)

- क. बीउ उत्पादकको नाम:.....
- ख. ठेगाना: जिपिएस....
- ग. बीउ उत्पादन सम्झौता गर्ने संस्था वा व्यक्तिको नाम:.....
- घ. खेतको ठेगाना:.....
- ङ. सम्पूर्ण खेतको क्षेत्रफल: रो/हे/बिगाहा (भाले/B लाइन: ... र पोथी लाइन: ...)
- च. निरीक्षण गरेको क्षेत्रफल:..... रो/हे/बिगाहा
- छ. निरीक्षण गरेको खेतको संख्या प्लट नं./ब्लक नं.
- ज. बालीको किसिम र जात: (भाले/B लाइन: ... र पोथी लाइन: ...)
- झ. बालीको स्तर (पैत्रिक लाइन- प्रजनन वा मूल/स्रोत, वर्णसंकर- प्रमाणित/लेबल)
- ञ. बीउको स्रोत र संस्था
- ट. स्रोत बीउको बोरामा लगाएको ट्याग नम्बर
- ठ. बीउको लट संख्या..... (भाले/B लाइन: ... र पोथी लाइन: ...) अन्य केही
- ड. पृथकता दूरी:मिटर र तरिका
- ढ. सोही खेतमा लगाइएको अधिल्लो बाली र जात:
- ण. प्रयोग गरेको बीउको परिमाण:..... (भाले/B लाइन: ... र पोथी लाइन: ...)
- त. पोथी र भाले लाइनको बीउ अनुपात..... (पोथी लाइन:.....र भाले/B लाइन: ...)
- थ. बीउ रोपेको मिति: (भाले/B लाइन: ... र पोथी लाइन: ...)
- तालिका १ खडा बाली निरीक्षण अवस्था

निरीक्षण मिति	बालीको अवस्था र दिइएका सुझावहरू	दस्तखत कैफियत		कैफियत
		कृषक	निरीक्षक	

बालीको अन्तिम निरीक्षण अघि गरिने निरीक्षणहरूमा नावो, बेजात, स्वेच्छिक बोट बिरुवा, बीउबाट सार्ने रोगको प्रकोपको अवस्था तथा बीउको गुणस्तरलाई प्रभाव पार्ने अन्य कुराहरूलाई समेत ध्यान दिई सुझाव दिनु पर्नेछ ।

खेत निरीक्षण गर्ने प्राविधिकको

नाम:

दस्तखत:

कार्यालय:

मिति:

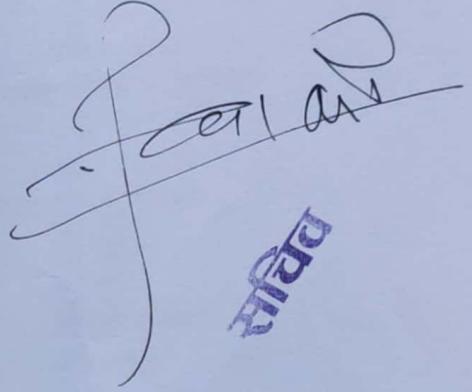
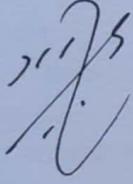
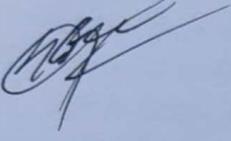
बीउ प्रमाणीकरणका पूर्व शर्तहरू:

(Handwritten signatures and marks)

(Handwritten signature and official stamp)

नेपाल सरकार
कृषि तथा पशुपक्षी विकास मन्त्रालय
सिंहदरवार, काठमाडौं

१. सूचिकृत गरिएका जातहरूको बीउ मात्र प्रमाणीकरण गरिनेछ ।
२. प्रमाणीकरणको लागि उत्पादन गरिएको बीउको स्रोत प्रमाणित हुनु पर्छ । बीउ उत्पादकले बीउ कहाँबाट किनेको हो, कुन स्तरको बीउ लगाएको हो, बोरामा लागेको ट्याग क जस्ता (निस्सा) ़ुराहरू सुरक्षित राखी वाली निरीक्षकलाई देखाउनुपर्छ ।
३. बीउको शुद्धता कायम रहन दिनको लागि वाली निरीक्षकले दिएको सुझाव अनुसार जस्तै: रोग नियन्त्रण, झारपात उखेल्ने, बेजातको बोटहरू उखेल्ने, अरू जातको बोटहरू उखेल्ने, आदि कामहरू अनिवार्य रूपले निरीक्षण पश्चात गरेको हुनुपर्छ ।
४. बीउ उत्पादन गरिने खेतको न्युनतम स्तर पूरा गरेको हुनुपर्छ ।
५. वाली निरीक्षकको परामर्शमा वाली काट्ने तथा भिन्न्याउने कार्य गर्नु पर्छ ।

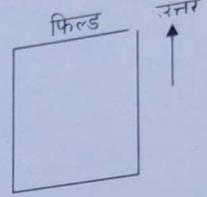

सचिव

अनुसूची - ९

अन्तिम वर्णसंकर बीउ बाली खेत निरीक्षण र प्रतिवेदन फाराम (धान, काको र गोलभेडा)

- क. बीउ उत्पादकको नाम:.....
- ख. ठेगाना: जिपिएस...
- ग. बीउ उत्पादन सम्झौता गर्ने संस्था वा व्यक्तिको नाम:.....
- घ. खेतको ठेगाना:.....
- ङ. सम्पूर्ण खेतको क्षेत्रफल: रो/हे/बिगाहा (पोथी लाइन:..... र भाले/B लाइन: ..)
- च. निरीक्षण गरेको क्षेत्रफल:..... रो/हे/बिगाहा
- छ. निरीक्षण गरेको खेतको संख्या प्लट नं./ब्लक नं.
- ज. बालीको किसिम र जात: (पोथी लाइन:..... र भाले/B लाइन: ..)
- झ. बालीको स्तर (प्रजनन/ इनब्रिड/पैत्रिक लाइन, मूल/स्रोत, प्रमाणित/लेबल वा वर्णसंकर)
- ञ. बीउको स्रोत र संस्था
- ट. स्रोत बीउको बोरामा लगाएको ट्याग नम्बर
- ठ. बीउको लट संख्या..... (पोथी लाइन:..... र भाले/B लाइन: ..) अन्य केही
- ड. पृथकता दूरी: मिटर र तरिका
- ढ. सोही खेतमा लगाइएको अधिल्लो बाली र जात:
- ण. प्रयोग गरेको बीउको परिमाण:..... (पोथी लाइन:..... र भाले/B लाइन: ..)
- त. पोथी र भाले लाइनको बीउ अनुपात..... (पोथी लाइन:..... र भाले/B लाइन: ..)
- थ. बीउ रोपेको मिति: (पोथी लाइन:..... र भाले/B लाइन: ..)
- द. निरीक्षण गरेको बालीको अवस्था (पोथी लाइन:..... र भाले/B लाइन: ..)
- धानको अन्य जातहरूको बृद्धि अवस्था परागकण झरीसकेको वा झरीरहेको र झर्ने संभावना रहेको बोट. . .
- ध. बोट वा बालाको संख्या: प्रति मिटर वा प्रति पाइलामा
- न. प्रत्येक आकडामा बोटको संख्या:
- प. सोही जमिनमा अधिल्लो बाली र जात:
- फ. पृथकता दूरी: मिटरमा यदि अन्य पृथकता तरिका अपनाएको भए
- ब. बेजातको बोट: हटाएको/नहटाएको
- म. अनुमानित बाली काट्ने मिति दिन वा हप्ता
- य. बीउ उत्पादन मे टन प्रति हे वा रो वा विगाहा
- र. कीराको प्रकोप नाम सहित:
- ल. रोगको प्रकोप नाम सहित:
- व. निरीक्षणबाट सिफारिस गरेको क्षेत्रफल: हे वा रो वा विगाहा.....
- क्ष. निरीक्षणबाट निस्कासित गरेको क्षेत्रफल: हे वा रो वा विगाहा.....

[Handwritten signature]

[Handwritten signature]

[Handwritten signature]

[Handwritten signature]

सचिव

तालिका १ खडा बाली निरीक्षण अवस्था

विवरण	संख्या	प्रति आंकडाँमा										कूल जम्मा	औसत	प्रतिशत
		१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०			
बेजातको बोट पोथी लाइनमा														
बेजातको बोट भाले लाइनमा														
निषेधित झारपातका बोट														
अन्य रोग लागेको बोट														
बीउबाट सने निषेधित रोग लागेको बोट														

त्र . निस्कासन गर्नका कारणहरू:

.....

कैफियत:

बाली निरीक्षकको दस्तखत:

बीउ उत्पादकको दस्तखत:

बाली निरीक्षकको नाम:

कार्यालय:

निरीक्षण गरेको मिति:

[Handwritten signature]

[Handwritten signature]

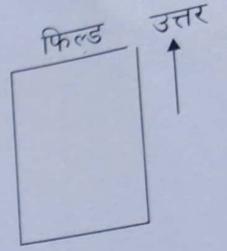
[Handwritten signature]

[Handwritten signature]

सचिव

अनुसूची - १०
अन्तिम वर्णसंकर बीउ बाली (मकै बाली) खेत निरीक्षण प्रतिवेदन फारम

- क. बीउ उत्पादकको नाम:.....
- ख. ठेगाना: जिपिएस...
- ग. बीउ उत्पादन सम्झौता गर्ने संस्था वा व्यक्तिको नाम:.....
- घ. खेतको ठेगाना:.....
- ङ. सम्पूर्ण खेतको क्षेत्रफल: रो/हे/बिगाहा (पोथी लाइन:..... र भाले/. ...)
- च. निरीक्षण गरेको क्षेत्रफल:..... रो/हे/बिगाहा
- छ. निरीक्षण गरेको खेतको संख्या प्लट नं./ब्लक नं.
- ज. बालीको किसिम र जात: (पोथी लाइन:..... र भाले/. ...)
- झ. बालीको स्तर (प्रजनन/ इनब्रिड/पैत्रिक लाइन, मूल/स्रोत, वर्णसंकर)
- ञ. बीउको स्रोत र संस्था
- ट. स्रोत बीउको बोरामा लगाएको ट्याग नम्बर
- ठ. बीउको लट संख्या..... (पोथी लाइन:..... र भाले/. ...) अन्य केही
- ड. पृथकता दूरी: मिटर र समय पृथकता दिन
- ढ. सोही खेतमा लगाइएको अधिल्लो बाली र जात:
- ण. प्रयोग गरेको बीउको परिमाण:..... (पोथी लाइन:..... र भाले/. ...)
- त. पोथी र भाले लाइनको बीउ अनुपात..... ((पोथी लाइन:..... र भाले/. ...)
- थ. बीउ रोपेको मिति: (पोथी लाइन:..... र भाले/. ...)
- द. निरीक्षण गरेको बालीको अवस्था (पोथी लाइन:..... र भाले/B लाइन:.....)
- मकैको अन्य जातहरूको वृद्धि अवस्था परागकण झरीसकेको वा झरीरहेको र झर्ने संभावना रहेको बोट. . .
- न. प्रत्येक आकडामा बोटको संख्या: यदि १०० भन्दा कमि भएमा।
- प. सोही जमिनमा अधिल्लो बाली र जात:
- फ. पृथकता दूरी: मिटरमा यदि अन्य पृथकता तरिका अपनाएको भए
- ब. बेजातको बोट वा धान चमरा: हटाएको/नहटाएको
- म. अनुमानित बाली काट्ने मिति दिन वा हप्ता
- य. बीउ उत्पादन मे टन प्रति हे वा रो वा विगाहा
- र. कीराको प्रकोप नाम सहित:
- ल. रोगको प्रकोप नाम सहित:
- व. निरीक्षणबाट सिफारिस गरेको क्षेत्रफल: हे वा रो वा विगाहा.....
- क्ष. निरीक्षणबाट निस्कासित गरेको क्षेत्रफल: हे वा रो वा विगाहा.....

[Handwritten signature]

[Handwritten signature]

[Handwritten signature]

[Large handwritten signature]

तालिका १ खडा बाली निरीक्षणको अवस्था:

विवरण	संख्या	प्रति आंकडाँमा										कूल जम्मा	औसत	प्रतिशत		
		१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०					
१. पाँच प्रतिशत वा सो भन्दा बढी पोथी विरुवाहरू परागकण लिनसक्ने जुँगा भएको अवस्थामा हुँदा, बीउ उत्पादन गरिने सोही खेतमा परागकण खसिसकेको वा खसिरहेको अवस्थाका बेजातका बोटहरू																
२. फूल फुल्ने अवस्थामा गरिएको कुनै निरीक्षणमा पाँच प्रतिशत वा सो भन्दा बढी पोथी विरुवाहरू परागकण लिनसक्ने जुँगा भएको अवस्थामा हुँदा, परागकण खसिसकेको वा खसिरहेको अवस्थामा रहेका अन्य जात वा पोथी बोटहरूका धानचमरा																
३. परागकण खसिरहेका अवस्थाका र फूल फुल्ने अवस्थामा विभिन्न मितिमा गरिएका निरीक्षणमा परागकण खसिसकेका अवस्थामा रहेका समेत जम्मा धानचमरा																
४. अन्तिम निरीक्षणमा देखिएका बेजातका पोथी बोट/विरुवाहरू																

ल. निस्कासन गर्नका कारणहरू:

.....

कैफियत:

बाली निरीक्षकको दस्तखत:

बाली निरीक्षकको नाम:

कार्यालय:

निरीक्षण गरेको मिति:

बीउ उत्पादकको दस्तखत: